

de Minister van Financiën
en de staatssecretaris van Binnenlandse
Zaken, mevrouw A.G.M. van de
Vondervoort en de staatssecretaris van
Financiën

Bijlagen	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
-	fip 98/102 M	Rfv 12.00/003.007	16 april 1998
Inlichtingen bij	Dossier/volnummer	Doorkiesnummer	
S. Vroonhof		(070)3027217	
Onderwerp			
Cumulatie herverdeeleffecten			

1. Inleiding

Bij brief van 2 februari 1998 van de Minister van Financiën hebt u de Raad voor de financiële verhoudingen verzocht advies uit te brengen over het cumuleren van herverdeeleffecten.

De cumulatie van herverdeeleffecten is een regelmatig terugkerend thema in de overleggen tussen het kabinet en de Tweede Kamer en het kabinet met de VNG. Het kabinet heeft tijdens het begrotingsoverleg de Tweede Kamer nadere informatie toegezegd. De voorgelegde vraag aan de Raad is of er gelet op het uitgangspunt van een kostengeoriënteerd verdeelstelsel enerzijds en de feitelijke ontwikkelingen anderzijds aanleiding bestaat de beleidslijn om bij iedere herverdeling een overgangstermijn te bepalen gehandhaafd of gewijzigd moet worden. Indien de Raad voor een wijziging van de huidige gedragslijn kiest, heeft u de Raad verzocht aan te geven welke andere gedragslijn dan gewenst is. Alvorens op uw vragen in te gaan wil de Raad duidelijk de beperking van het object van het advies aangeven.

1.1

Beperking van het object van dit advies

De algemene uitkering van individuele gemeenten en provincies kan als gevolg van diverse oorzaken van jaar op jaar veranderen. De volgende oorzaken kunnen worden genoemd:

1. de gevolgen van de werking van het uitkeringsstelsel of anders gezegd de ontwikkeling van de uitkeringsbasis en de gevolgen daarvan op de uitkeringsfactor;
2. mutaties in het voor de algemene uitkering beschikbare bedrag als gevolg van de toegepaste normeringssystematiek op het gemeente- en provinciefonds;
3. mutaties in de algemene uitkering als gevolg van taakveranderingen of wijziging van de bekostigingswijzen;
4. mutaties als gevolg van aanpassing van de bestaande verdeelstelsels die voortvloeien uit het periodieke onderhoud van de verdeelstelsels.

Het advies dat thans voor u ligt strekt zich niet uit over al deze mutaties. Op grond van de navolgende redenering heeft de Raad het object van het advies beperkt.

Met de invoering van de nieuwe verdeelstelsels is beoogd een situatie te bereiken van een dynamisch evenwicht tussen de verdeling van de algemene uitkering enerzijds en de relatieve verhoudingen tussen de kosten en belastingcapaciteit van de onderscheiden gemeenten en provincies anderzijds. De onderscheiden uitkeringsbases zijn de weergave van de relatieve verhoudingen tussen de saldi van kosten en belastingcapaciteit van de onderscheiden provincies en gemeenten. Gelet op de doelstelling van de verdeelstelsels is het noodzakelijk dat de mutaties in de algemene uitkering, die het gevolg zijn van autonome veranderingen in de eerdergenoemde verhoudingen, direct en onverkort worden geëffectueerd. Om die reden acht de Raad het vanzelfsprekend dat de mutaties als gevolg van interne dynamiek van de stelsels niet worden betrokken bij het vraagstuk van de cumulatie van herverdeeleffecten.

De Raad acht hierop een uitzondering mogelijk en wellicht ook gewenst, namelijk indien er sprake is van een interval tussen twee waarnemingen van de uitkeringseenheden die groter is dan een jaar. Indien de uitkomsten van de twee opeenvolgende waarnemingen tot voor individuele gemeenten en provincies onverwachte en aanmerkelijke veranderingen van de algemene uitkering leiden, acht de Raad het gewenst die effecten wel bij de uitwerking van zijn hierna volgende voorstellen te betrekken.

Ook de mutaties die het gevolg zijn van de werking van de normeringssystematiek dienen niet direct bij het vraagstuk van de cumulatie van herverdeeleffecten te worden betrokken. Het verdeelstelsel leidt tot een verdeling van het beschikbare bedrag. Het gaat derhalve om een relatieve verdeling, ongeacht de hoogte van het te verdelen bedrag. Mutaties in de hoogte van het beschikbare bedrag behoren daarom geen gevolgen te hebben voor het verdeelstelsel. In uw adviesaanvraag deelt u mede dat ten aanzien van de normeringssystematiek, waar het gaat om de bepaling van de hoogte van het voor verdeling beschikbare bedrag, een apart traject wordt gevolgd. Met deze stellingname wil de Raad niet ontkennen dat er tussen de mutaties in de hoogte van het beschikbare bedrag en zijn voorstellen betreffende de behandeling van eventuele

herverdeeleffecten geen enkele relatie bestaat. In het slothoofdstuk komt de Raad hierop terug.

Het advies heeft derhalve betrekking op de herverdeeleffecten die voortvloeien uit wijzigingen in de bekostigingswijze, de eventuele gevolgen van het periodieke onderhoud en de schokeffecten die mogelijk het gevolg zijn van het met een grote interval actualiseren van nieuwe gegevens betreffende de uitkeringseenheden.

Voor alle duidelijkheid wijst de Raad er op dat hij met zijn voorstel niet de bedoeling heeft de bestaande overgangsregeling van de Invoeringswet Financiële-verhoudingswet ter discussie te stellen. De overwegingen daarbij zijn de volgende:

1. de herverdeling die uit de invoering van de Financiële verhoudingswet voortvloeit verschilt van karakter met de herverdelingen die uit toepassing van de nieuwe wet voortvloeien. Onder de oude wet verkeerden de gemeenten in zeer ongelijke uitgangsposities, terwijl de nieuwe wet tot doel heeft alle gemeenten in een gelijke uitgangspositie te brengen en te houden;
2. de systematiek van de overgangsregeling van de invoeringswet verschilt sterk van het voorstel van de Raad betreffende de behandeling van toekomstige herverdelingen.. Het achteraf toepassen van het voorstel van de Raad zou leiden tot geheel andere uitkomsten van de overgangsregeling voor de jaren 1997 en 1998. Dat zou dan moeten inhouden dat reeds op vastgestelde suppletie-uitkeringen teruggekomen zou moeten worden;
3. de bestaande overgangsregeling is al voor een groot deel geëffectueerd en de gemeenten hebben hun beleid op de verdere afloop kunnen afstemmen.

2. Probleemverkenning

2.1 Inleiding

Uitgangspunt van de nieuwe Fvw is dat bij de verdeling van de algemene uitkering op globale wijze rekening moet worden gehouden met factoren die kostenverschillen veroorzaken en met de verschillen in de capaciteit van de eigen inkomsten. Deze uitgangspunten zijn een nadere concretisering van het zogenoemde derde aspiratieniveau dat inhoudt dat de gemeenten en provincies een gelijke voorzieningencapaciteit dienen te hebben. Een herverdeeleffect treedt op indien als gevolg van rijksbeleid in de verdeling van de inkomsten, dan wel in die van de kosten veranderingen optreden. Omdat meestal sprake is van een gegeven budget, zijn de effecten voor de individuele gemeenten en provincies positief dan wel negatief.

Herverdeeleffecten kunnen als gevolg van uiteenlopende operaties ontstaan:

1. Het verschil tussen een bestaande verdeling en een nieuwe verdeling van inkomsten. De bestaande verdeling kan betrekking hebben op onderdelen van de algemene uitkering, een specifieke uitkering en sinds kort ook op een eigen heffing.
2. In het geval van uitlichting uit de fondsen het verschil tussen de uitgaven en het, in samenhang daarmee, wegvallende deel van de algemene uitkering.

3. Het verschil tussen beschikbaar gestelde nieuwe middelen en de kosten die daaruit gedekt behoren te worden: Dit is het geval bij een bijzondere mutatie vanwege nieuw rijksbeleid. Er bestaat geen historische verdeling en het geld wordt zo goed mogelijk over de gemeenten verdeeld. Het is echter denkbaar dat op het niveau van individuele gemeenten de kosten anders zijn dan de inkomsten.
4. Het verschil dat kan ontstaan bij een 'oud voor nieuw'-operatie: Dit kan gebeuren indien ter dekking van nieuw rijksbeleid wordt bepaald dat oud rijksbeleid kan vervallen. Er vindt dan geen mutatie op de algemene uitkering plaats. In deze situatie is het denkbaar dat op het niveau van individuele gemeenten de nieuwe kosten niet gelijk zijn aan de wegvallende kosten.

In het politieke spraakgebruik blijft het begrip herverdeeleffect gereserveerd voor de effecten van de twee eerstgenoemde operaties. Uit uw adviesaanvraag blijkt dit ook. Simpel gesteld is een herverdeeleffect het verschil tussen de oude en de nieuwe verdeling op het moment van de verandering, of nog scherper gesteld het verschil dat zou zijn opgetreden in de periode waarvan de gegevens zijn gebruikt om de verschillen tussen de oude en nieuwe verdeling te bepalen. Vanwege de moeilijkheden bij de informatieverzekering en de duur van het gepleegde onderzoek is het mogelijk dat de desbetreffende periode enige jaren verwijderd is van het daadwerkelijke moment van overheveling.

De omvang van de effecten van de twee laatst genoemde operaties zijn naar hun aard onbekend en kunnen daarom ook moeilijk betrokken worden bij een oplossing van een herverdeelproblematiek. De mogelijke effecten daarvan dienen naar de mening van de Raad in het kader van het periodiek onderhoud aan de orde te komen. Om die reden besteedt de Raad in dit advies daaraan geen aandacht.

2.2

De aanpassing van de structurele verdeling

De structurele verdeling moet in twee gevallen worden aangepast. In de eerste plaats indien uit periodiek onderhoud blijkt dat de bestaande verdeling niet meer goed aansluit bij de kostenverdeling. In de tweede plaats indien er sprake is van bijzondere mutaties, zoals de overheveling van specifieke uitkeringen of uitlichting uit de fondsen. Beide aanpassingen dienen structureel in de verdeelstelsels van één van de fondsen te worden verwerkt. Bij de bijzondere mutaties zal aan de hand van zo goed mogelijk geconstrueerde, objectief meetbare ijkpunten op basis van helder geformuleerde en geaccepteerde beleidsuitgangspunten de best mogelijke structurele toedeling van het beschikbare budget worden bepaald en de oude toedeling worden vervangen.

Gezien het uitgangspunt van globaliteit en vanwege de eisen die aan verdeelmaatstaven moeten worden gesteld zal het veelal niet mogelijk zijn een nieuwe verdeling tot stand te brengen die, met behoud van de gestelde beleidsuitgangspunten, naadloos aansluit bij de oude verdeling. Er zijn drie reacties mogelijk.

1. De negatieve herverdeeleffecten worden, gezien de politieke en bestuurlijke doelstellingen ten aanzien van het desbetreffende beleidsterrein, ontoelaatbaar hoog

geacht. Daarvan is sprake, indien geen grote afwijkingen ten opzichte van het bestaande voorzieningenniveau van het desbetreffende beleidsterrein geaccepteerd worden. Bovendien wordt het niet toelaatbaar geacht dat de nieuwe verdeling zal leiden tot ernstige uitbuik- of insnoerverschijnselen op andere beleidsterreinen binnen of buiten het relevante cluster. Het enige politieke antwoord dat daarop mogelijk is, is dat de overheveling niet doorgaat. Het blijkt immers alsnog niet mogelijk acceptabele meetbare objectieve ijkpunten en maatstaven te construeren, die redelijk aansluiten bij de politiek/bestuurlijk gewenste verdeling. Een duidelijk voorbeeld van zo'n reactie was het standpunt over het zogenaamde centrale deel van het Fonds Sociale Vernieuwing. Toen enige jaren geleden de overheveling naar het gemeentefonds werd voorbereid, bleek dat een dergelijke overheveling tot zeer grote herverdelingen zou leiden en als gevolg daarvan aantasting van de continuïteit van de voorziening zelf. Er is toen besloten voor die voorzieningen een specifieke uitkering te handhaven. Dit probleem doet zich bijvoorbeeld in het algemeen voor, indien bij een gegeven omvang van het budget enerzijds het uitgangspunt is dat witte vlekken moeten worden ingevuld, maar anderzijds de mening bestaat dat de budgetten van de huidige ontvangers niet of nauwelijks omlaag mogen. Impliciet betekent dit dat er te weinig geld beschikbaar is om de doelstellingen te realiseren. In het geval dat de overheveling toch wordt doorgezet, is de enig afdoende remedie het beschikbaar stellen van extra budget door het betrokken ministerie.

2. Het politieke oordeel luidt dat de herverdeeleffecten voor lief worden genomen, of met andere woorden gesteld dat de kostenoriëntatie voldoende tot stand is gebracht. Structureel zullen de nadeelgemeenten/provincies met minder middelen moeten uitkomen. De eventueel toch aanwezige afwijkingen kunnen in reguliere trajecten van de financiële verhouding aan de orde komen, maar dan als onderdeel van een bepaald cluster. De herverdeeleffecten zijn dan niet meer onderwerp van het onderzoek, maar aanleiding van het onderzoek en verklaring voor de eventuele uitkomsten van het periodieke onderzoek. In dit verband zijn het periodieke onderhoud en de artikel 12-procedure als reguliere trajecten te beschouwen.
3. Een derde mogelijkheid is het tijdelijk bevriezen van de herverdeeleffecten. Dit is echter alleen toepasbaar, indien duidelijk is dat in de nabije toekomst een reële mogelijkheid ontstaat om tot een betere verdeling te komen. Hierbij kan gedacht worden aan het binnen een of twee jaar beschikbaar komen van een nieuwe maatstaf die (waarschijnlijk) de oplossing zal geven. Dit mag naar de mening van de Raad niet ontaarden in een vlucht in een onzekere toekomst.

De Raad concludeert dat, indien de besluitvorming langs de hier beschreven lijnen verloopt, er nooit sprake kan zijn van een *structureel verdeelprobleem*. Na aanpassing van de verdeling sluit deze zo goed als mogelijk is aan bij de kostenstructuur en bij de eigen inkomstencapaciteit. Er kan wel tijdelijk een herverdeelprobleem zijn, want gemeenten en provincies hebben enige tijd nodig bij een (aanmerkelijke) verandering van uitgaven en inkomsten een nieuw evenwicht tussen beide te bereiken. Dit laat onverlet dat voor een individuele gemeente of provincie een verlaging van de uitkering wel degelijk structureel is.

Bij een herverdeling doen zich twee tegenovergestelde situaties voor. In de eerste plaats zijn er gemeenten of provincies die structureel meer geld zullen ontvangen. Gelet op de kostenoriëntatie van de verdeelsleutels dienen zij de extra middelen ook te ontvangen op het moment dat zij met de kosten worden geconfronteerd. Tenzij er sprake is van een geleidelijke stijging van de kosten, als het nieuwe beleid bijvoorbeeld nog geformuleerd moet worden en de uitvoering nog moet worden voorbereid, dienen zij de middelen direct te ontvangen. Daartegenover staan de gemeenten en provincies die gelet op de kostenverhouding een lagere uitkering gaan krijgen. Voor hen is de vraag in welk tempo zij de uitgaven kunnen beperken. Het gaat hier derhalve om het vraagstuk van de dynamiek en flexibiliteit van de gemeentelijke en provinciale huishouding of hoe snel kunnen gemeenten en provincies hun uitgaven en inkomsten met elkaar in evenwicht brengen.

In de politieke discussies wordt vaak het bestaan van (grote) negatieve herverdeeleeffecten benadrukt. De Raad vindt echter principieel dat ook het langer dan noodzakelijk wachten op extra budget voor de voordeelgemeenten/provincies een knelpunt is. De Raad zal dan ook in dit advies voorstellen doen die aan beide knelpunten recht doet.

3.

Bepaling herverdeeleeffect

Bij iedere verandering in de verdeelstelsels of in de bedragen per eenheid kunnen herverdeeleeffecten optreden. De bepaling daarvan is minder eenvoudig dan het misschien lijkt. Enkele belangrijke aspecten worden hier genoemd.

1. De vaststelling van de afzonderlijke herverdeeleeffecten is een momentopname. De situatie kan na enige tijd op gemeentelijk/provinciaal niveau totaal veranderd zijn door de dynamiek van het uitkeringsstelsel of door de dynamiek van de kosten. De onderwijshuisvesting is daarvan een goed voorbeeld. Door een onafwendbare bouw van een of meer scholen na het basisjaar kan een voordeelgemeente veranderen in een nadeelgemeente. Evenzo is het mogelijk dat door het afstoten van een onderwijsgebouw een nadeel omslaat in een voordeel.
2. De historische waarneming is soms gebrekkig of kunstmatig geconstrueerd en geeft geen goed beeld van de historische spreiding van de besteding over de gemeenten. Voorbeelden zijn de WVG en het Fonds Sociale Vernieuwing. Voor de toekomst dreigt dit gevaar wanneer specifieke uitkeringen die nu nog aan gemeenschappelijke regelingen worden betaald, moeten worden omgezet in algemene uitkeringen aan gemeenten. Wanneer het geld naar de provincies gaat is dit probleem minder groot, omdat provinciegrens overschrijdende Wgr-gebieden nauwelijks voorkomen.
3. De overheveling gaat veelal gepaard met veranderingen in regelgeving. De oude uitgaven zeggen dan niet alles over de hoogte en spreiding van de nieuwe kosten.

In dit advies gaat de Raad niet verder in op de wijze waarop de afzonderlijke herverdeeleeffecten worden berekend. Het voorgaande is alleen opgenomen om inzicht te

geven in het geheel van het vraagstuk over herverdelingen en om het gewicht van de zichtbaar gemaakte herverdeeleffecten enigszins te relativeren.

Bij de vraagstelling betreffende het cumuleren van herverdelingen is overigens ook nog de vraag van belang in hoeverre een herverdeling in jaar 't' mee mag tellen met een maatregel in jaar 't+1', of dat alleen maatregelen in hetzelfde jaar in ogenschouw worden genomen. De Raad is, zoals later zal blijken, een voorstander van het op een bepaalde manier meerjarig bezien van effecten.

4. Bepalen referentiegrootte en het kiezen van een norm

Om de gemeenten en provincies niet in grote problemen te brengen is een zekere geleidelijkheid in de neerwaartse mutaties gewenst. Voor het uitspreken van een oordeel of een mutatie al dan niet te groot is, is een referentiegrootte nodig en een norm voor de toegestane hoogte van de mutatie uitgedrukt in de gekozen referentiegrootte.

4.1

Referentiegrootte

De vraag is waartegen de mutatie wordt afgezet. Een mogelijkheid is de omvang van de oude inkomstenbron als referentiekader te kiezen. Daarbij is de veronderstelling dat de herverdeling binnen het over te hevelen budget moet worden opgelost. Men gaat dan voorbij aan de vrije besteding van de gehele algemene uitkering.

Tot nu toe is de omvang van de algemene uitkering als referentiepunt genomen op basis van de redenering dat de bestedingsrichting voor de gemeenten vrij is. Het nadeel hiervan is dat de algemene uitkering in feite bestemd is voor een aantal clusters van activiteiten die een verschillende vorm van beïnvloedingsmogelijkheden kennen. De bijstand, bijvoorbeeld, geeft nauwelijks speelruimte, maar onderhoud groen bijvoorbeeld duidelijk meer. Een gemeente met een hoge algemene uitkering (gerelateerd aan het inwoneraantal) op basis van een slechte sociale structuur kent derhalve geen grotere speelruimte dan een gemeente met een lage algemene uitkering op basis van een goede sociale structuur. Ook een gemeente met een lage algemene uitkering vanwege een hoge waarde van de onroerende zaken heeft geen geringere speelruimte dan een gemeente met een lage waarde. Kortom de omvang van de algemene uitkering is geen goede maat voor de mogelijkheid om het budget aan te passen.

Als kader kan ook worden gekozen voor de omvang van het desbetreffende cluster. De gedachte daarbij is dat de beheerders geen uitspraak doen over de besteding binnen het cluster, maar wel oog hebben voor (tijdelijke) verschuivingen tussen clusters. Bezwaar tegen een dergelijke benadering is dat aan de clusterindeling een te groot belang wordt gehecht dat indruist tegen de vrijheid van besteding van gemeenten en provincies.

Onder verwijzing naar het hiervoor genoemde voorbeeld van de waarde van de onroerende zaken is ook een andere optie denkbaar, namelijk het totaal van de (genormeerde) algemene middelen, dus de algemene uitkering verhoogd met de eigen middelen maatstaf. Hoewel deze grootte een betere indicatie geeft van het totaal

van de beschikbare middelen dan de algemene uitkering alleen, wordt ook hier geen rekening gehouden met de variatie in vrijheid van besteding van het beschikbare budget.

Bij de invoering van de nieuwe Financiële verhoudingswet in 1997 is als referentiegrootte een bedrag per inwoner gekozen. De maatstaven en herverdeelaspecten zijn daarop beoordeeld. Herverdeeleffecten beoordelen op basis van een bedrag per inwoner kent niet het hiervoor geconstateerde nadeel dat aan de orde is bij een norm op basis van de algemene uitkering. Overigens is bij de overgangsregeling bij de invoering van de Financiële verhoudingswet in 1997 een jaarlijkse daling van maximaal 5% van de algemene uitkering toegepast.

Concluderend stelt de Raad voor in de toekomst een bedrag per inwoner als referentiegrootte voor eventuele herverdelingen te gebruiken. Dit geeft naar de mening van de Raad de minste nadelen.

4.2

De norm

In het voorgaande is reeds geconstateerd dat de vraag of een (snelle) herverdeling een probleem is, afhangt van de tijd die gemeenten/provincies nodig hebben om hun uitgaven en inkomsten weer in evenwicht te brengen. Dit zal naar zijn aard voor ieder taakveld anders zijn. De Raad beveelt dan ook niet aan te proberen voor ieder taakveld de mate van dynamiek te bepalen. Een algemeen voor alle herverdelingsoperaties geldende norm is misschien inhoudelijk gezien minder fraai, maar verdient vanwege de eenvoud volgens de Raad toch de voorkeur.

De hoogte van de te kiezen norm is moeilijk objectief te onderbouwen. Het gaat om een inschatting van de technische en bestuurlijke flexibiliteit van de uitgaven en inkomsten. Bij de bestuurlijke flexibiliteit gaat het om begrippen zoals rechtszekerheid, continuïteit en doelmatigheid. Het is voor een organisatie in het algemeen en dus ook voor een overheidsorganisatie nastrevenswaardig te proberen het uitgavenpatroon steeds flexibel te houden. Dan kan immers sneller worden ingespeeld op maatschappelijke veranderingen, maar ook op inkomstenverlagingen. De Raad merkt in dit verband op dat beperking van de regelgeving van het Rijk de flexibiliteit van de gemeentelijke/provinciale budgetten kan vergroten.

Er bestaat geen goed gefundeerd inzicht in de mate van flexibiliteit van de gemeentelijke en provinciale uitgaven. Die wordt bepaald door veel factoren, zoals de omvang en dwingendheid van regelgeving, de mate waarin uitgaven voortvloeien uit langlopende verplichtingen en de snelheid waarmee die verplichtingen neerwaarts kunnen worden bijgesteld.

Teneinde een zekere indruk te krijgen van de mate van flexibiliteit van het totaal van de uitgaven kan gekeken worden naar de samenstelling van die uitgaven. Een groot deel van de uitgaven bestaat uit uitgaven voor personeel. Het blijkt dat het gemiddelde verloop onder het gemeentelijk personeel ongeveer 7% per jaar is. Ook indien rekening wordt gehouden met het feit dat veel vacatures vanwege de uitvoering van strikt noodzakelijke activiteiten moeten worden opgevuld, geeft het percentage toch een indruk van de mogelijkheden om het personeelsbudget aan te passen. Ook de

uitgavencategorie kapitaallasten vertoont een zekere flexibiliteit, omdat niet altijd tot vervangingsinvesteringen behoeft te worden overgegaan. Tenslotte kunnen de inkomensoverdrachten, behalve de wettelijke verplichte zoals de bijstandsuitkeringen, zodanig worden vormgegeven dat een zekere neerwaartse bijstelling mogelijk is. Al met al acht de Raad het mogelijk dat gemeenten en provincies, gemiddeld genomen, een vermindering van de algemene uitkering van zeker 2% in hun uitgaven kunnen verwerken.

Als alternatieve benadering van de uitgaven die een zekere mate van flexibiliteit vertonen heeft de Raad de opbouw van algemene uitkering aan gemeenten en provincies bekeken en de minst dynamische en flexibele onderdelen daarvan geëlimineerd. Aangezien bij de ontwikkeling van de verdeelstelsels de dynamiek van de uitgaven bij de overwegingen is betrokken leidt deze werkwijze tot een globale, onderling goed vergelijkbare indicatie van de flexibiliteit van de uitgaven. Dit heeft geleid tot 'geschoonde' algemene middelen, die corresponderen met de kosten die geacht worden een zekere mate van flexibiliteit te hebben.

De 'geschoonde' algemene middelen zijn benaderd door uit de algemene uitkering aan de gemeenten de volgende maatstaven en factoren te elimineren:

A. Maatstaven die geheel of gedeeltelijk het cluster bijstand dekken:

- bijstandsgerechtigden
- uitvoeringskosten bijstandsgerechtigden
- schaalfactor uitvoeringskosten bijstandsgerechtigden

B. Het vaste bedrag voor iedere gemeente ten einde rekening te houden met een zeker vast element in de kosten.

C. Alle tijdelijke elementen ten einde het structurele niveau te benaderen, zoals:

- gewenningsbijdrage herindeling
- verfijningsuitkering wijziging gemeentelijke indeling, onderdeel startbijdrage
- suppletieuitkering Fvw '97
- riolering
- monumenten
- integratieuitkering onderwijs

D. De waarde van de maatstaf OZB-waarden.

Door het aanbrengen van de laatste correctie wordt de omvang van de algemene middelen, zijnde de som van de algemene uitkering en de opbrengst van de OZB, benaderd.

De toegepaste correcties hebben geleid tot een gemiddelde geschoonde algemene uitkering per inwoner van ongeveer f 1.150,--. Bijlage 1 geeft de uitkomsten per gemeenten van die berekening. Uit de bijlage blijkt dat met uitzondering van de vier grote gemeenten en de waddengemeenten de verschillen in het algemeen beperkt zijn.

Tot voor kort werd als norm 1% van de algemene uitkering gehanteerd. Zoals reeds is opgemerkt, is bij de invoering van het nieuwe verdeelstelsel van het gemeentefonds de norm gesteld op maximaal 5% per jaar van de algemene uitkering.

Zoals al eerder in dit advies is geconcludeerd is een percentage geen goede maat om de herverdeeleffecten in uit te drukken. Teneinde de regeling inzichtelijk en uitvoerbaar te houden adviseert de Raad u een voor alle gemeenten gelijk bedrag per inwoner te hanteren. Indien de ruimte om de uitgaven vanwege herverdelingen neerwaarts bij te stellen op 2% wordt gesteld - de Raad acht dat voorlopig haalbaar, maar komt in het slothoofdstuk daarop terug - dan komt de maximale verlaging per jaar voor de gemeenten uit op een bedrag in de orde van grootte van f 25,-- per inwoner.

Op analoge wijze is de algemene uitkering aan de provincies geschoond en wel door de volgende maatstaven te elimineren:

- vast bedrag voor iedere provincie;
- opbrengst per opcenten Motorrijtuigenbelasting;
- correctie voor invoering Fvw.

Dit leidt tot een gemiddelde uitkering per inwoner aan de provincies van f 170.-- per inwoner met overigens een behoorlijke variatie. Bijlage 2 geeft hiervan een overzicht. Als ook hier voor een norm van ongeveer 2% wordt gekozen, dan ligt de norm in de orde van grootte van f 3,50 per inwoner.

Een norm in de orde van f 25,-- per inwoner bij gemeenten betekent dat een gemeente met 100.000 inwoners jaarlijks maximaal met f 2,5 mln bij een (cumulatie van) herverdelingen achteruit mag gaan. Een norm in de orde van grootte van f 3,50 per inwoner bij provincies betekent dat een provincie met bijvoorbeeld 1.500.000 inwoners er jaarlijks maximaal f 5,25 mln op achteruit mag gaan.

De Raad vindt het gewenst voor een aantal jaren (bijvoorbeeld vier) vaste normbedragen in de orde van grootte van f 25,-- respectievelijk f 3,50 vast te stellen in plaats van deze bedragen jaarlijks bij te stellen.

5. Voorstel van de Raad

5.1

Overwegingen

Een abrupte daling van inkomsten kan voor gemeenten en provincies problematisch zijn. Beleid maken op basis van financiële ontwikkelingen op korte termijn leidt niet tot een optimale allocatie van middelen en tot een efficiënt gebruik van de schaarse middelen. Anderzijds zitten aan een niet sluitende jaarbegroting vervelende bestuurlijke gevolgen. Om de spanning tussen wat op korte termijn zou moeten en wat op langere termijn gewenst is weg te nemen is het nastrevenswaardig abrupte neerwaartse ontwikkelingen bij de belangrijke inkomstenbronnen van de gemeenten en provincies zoveel mogelijk te voorkomen dan wel te mitigeren. Anderzijds is het voor voordeelgemeenten en -provincies van belang snel te kunnen beschikken over het extra budget teneinde het beleid te kunnen intensiveren.

5.2

Vroegtijdig inzicht in hoofdlijnen herverdeling

Tot nu toe is de oplossing gezocht in de nazorg, dat wil zeggen een geleidelijke overgang in beide richtingen, zowel naar de voordeeltkant als naar de nadeeltkant. De Raad denkt dat de oplossing in eerste instantie ook gevonden kan worden door de aandacht te verschuiven naar de voorzorg, namelijk vroegtijdig informatie leveren over voorgenomen herverdelingen. Het gaat dan niet om het vervroegen van de junicirculaire met een maand, hoe nuttig dat ook moge zijn, maar meer om vervroeging van de informatie met een of meer jaren, afhankelijk van de ingewikkeldheid van de materie.

Voor alle duidelijkheid: de Raad pleit niet voor vertraging van de invoering van een overheveling. In de huidige situatie wordt in het algemeen gewacht met het geven van informatie tot de herverdeleffecten exact zijn berekend. Als nu gemeenten/provincies gedurende dat onderzoekstraject al een beeld krijgen van de richting van de uitkomst, kunnen zij daar in hun beleid al rekening mee gaan houden. Bij het bekend maken van de definitieve herverdeling zullen er waarschijnlijk nauwelijks grote verrassingen aan de orde zijn. De gemeenten/provincies hebben dan al kunnen anticiperen op de uitkomsten. Daarmee is er dus geen vertraging opgetreden. Ervaringen bij de invoering van de Financiële verhoudingswet 1997 hebben geleerd dat veel potentiële nadeelgemeenten ruim voordat de wet in het Staatsblad stond, zijn begonnen met nadenken over de noodzakelijk aanpassingen van het budget. Door in de circulaire van de fondsen vroegtijdig informatie te geven over te verwachten ontwikkelingen c.q. herverdelingen wordt naar de mening van de Raad de rol van de minister van Binnenlandse Zaken als coördinerend bewindspersoon van het rijksbeleid jegens de lokale overheden meer inhoud gegeven (conform artikel 116 van de Gemeentewet).

In dit kader merkt de Raad op dat de gemeenten/provincies voldoende tijd moeten krijgen het nieuwe rijksbeleid te implementeren. Een te gehaaste invoering van nieuw beleid kan leiden tot hoge invoeringskosten en tot minder doordachte oplossingen die op hun beurt kunnen leiden tot hogere structurele uitgaven.

Op basis van het gegeven dat niet getornd mag worden aan het uitgangspunt van een structurele kostenoriëntatie, gebaseerd op een clusterindeling stelt de Raad bij overhevelingen de volgende procedure voor:

- Nadat het principebesluit tot overheveling is genomen, wordt op globale wijze onderzocht of inpassing in het verdeelstelsel mogelijk is. Daarbij kan worden volstaan met een onderzoek bij enkele zeer specifieke gemeenten en provincies. Hier is sprake van een zekere analogie met het onderzoek, zoals dat voor de invoering van de nieuwe Fvw is gehanteerd. Ook daar is op basis van een beperkte steekproef de structuur van de verdeling bepaald. Pas later volgde de vertaling naar alle gemeenten. Uit een dergelijk onderzoek dat vanwege de beperkte opzet niet veel tijd hoeft te kosten, kan bepaald worden of er sprake zal zijn van grote herverdelingen. Daarna zal de politiek moeten aangeven of grote herverdelingen aanvaardbaar zijn. Zo niet, dan moet besloten worden de overheveling af te blazen.
- Als besloten wordt de overheveling door te zetten, volgt het traditionele onderzoek waarbij exact voor alle gemeenten/provincies de nieuwe verdeling wordt bepaald.

Deze wordt aan de gemeenten/provincies als een onomkeerbaar feit medegedeeld. Tevens wordt medegedeeld met ingang van welk jaar die structurele verdeling wordt ingevoerd. Het jaar van invoering moet samenvallen met het jaar waarin de gemeenten/provincies met de nieuwe kosten worden geconfronteerd. Het is mogelijk dat gezien vanuit de kostenoriëntatie de aanpassing geleidelijk kan geschieden. Ook deze gemeenten/provincies hebben immers tijd nodig voor een goede besluitvorming gericht op de lange termijn en verder vergt ook de implementatie van het nieuwe beleid enige tijd.

5.3

Creëren herverdelingsbudget

Het tweede deel van het voorstel van de Raad behelst het invoeren van een herverdelingsbudget. Om elk jaar enige ruimte te hebben voor herverdeling zonder dat dat leidt tot inbreuken op het meerjarig perspectief van de uitkeringsfactor is het een optie een bepaald bedrag van de algemene uitkering af te zonderen, vergelijkbaar met het voor artikel 12 afgezonderde budget. Dit betekent dat de algemene uitkering voor alle gemeenten en provincies structureel iets lager zal zijn, ofschoon het mogelijk is dat er jaarlijks incidenteel een deel van het herverdelingsbudget alsnog wordt uitgekeerd, zoals hierna zal blijken.

De procedure kan dan als volgt zijn:

- Een bepaald budget wordt structureel afgezonderd van de fondsen. Uitgaande van bijvoorbeeld 0,25% betekent dit voor het gemeentefonds een budget ad f 55 mln en voor het provinciefonds f 4 mln.
- De geplande overhevelingen met structurele herverdeeleffecten worden vanaf het invoeringsjaar volledig opgenomen in de algemene uitkering.
- De voordeelgemeenten/provincies krijgen direct het volledige voordeel (rekeninghoudend met een eventuele fasering van de kostenontwikkeling) uitgekeerd.
- De nadeelgemeenten/provincies krijgen direct het volledige nadeel (rekeninghoudend met een eventuele fasering van de kostenontwikkeling) te verwerken, behalve als in een bepaald jaar het negatieve herverdelingsbedrag de gestelde norm te boven gaat. Voorzover het bedrag dat de norm overstijgt ontvangen de desbetreffende gemeenten en provincies ten laste van het herverdeelbudget een tijdelijke vergoeding. In paragraaf 4.2 heeft de Raad voorgesteld deze norm te bepalen in de orde van grootte van f 25,- per inwoner voor de gemeenten en op f 3,50 voor de provincies.
- Uiterlijk in de mei/junicirculaire voorafgaand aan het begrotingsjaar worden de herverdelingen aangekondigd. Dan blijkt direct of het gereserveerde budget al of niet volledig moet worden benut om te grote negatieve herverdelingen tijdelijk te compenseren. Als er in een jaar budget overblijft, wordt dit incidenteel aan de gemeenten/provincies uitgekeerd via een verhoging van de uitkeringsfactor. In bijlage 4 bij dit advies werkt de Raad een aantal voorbeelden uit.

Het voordeel van de hiervoor beschreven procedure is dat voordeelgemeenten/provincies direct de beschikking krijgen over het structureel hogere

budget en dat de nadeelgemeenten/provincies niet in een jaar een al te forse verlaging behoeven te verwerken. De Raad realiseert zich dat het creëren van een structureel herverdelingsbudget een structurele korting betekent voor alle gemeenten en provincies. De Raad vindt dit op grond van de onderlinge solidariteit, het bieden van een structuur voor de cumulatie van herverdelingen en een stabiel meerjarenbeeld acceptabel. De hoogte van het herverdelingsbudget moet enerzijds zodanig zijn dat in 'normale' gevallen het budget toereikend moet zijn, maar mag anderzijds geen te zware belasting voor de gemeenten/provincies vormen. De Raad stelt daarom een herverdelingsbudget voor ter hoogte van 0,25% van de fondsen.

Als te voorzien is dat in een bepaald jaar de gecumuleerde herverdeling zeer omvangrijk zal zijn en het hiervoor gereserveerde budget van 0,25% van de fondsen tekort schiet, is de Raad van mening dat de oplossing niet meer alleen van de gemeenten/provincies mag komen. In par. 2.2 is de Raad reeds ingegaan op de mogelijke reacties bij structurele herverdelingen. Als de bestuurlijke keuze dan luidt dat de maatregelen doorgang moeten vinden, kan binnen het voorstel van de Raad om een herverdelingsbudget te creëren de omvang van het herverdelingsbudget ten laste van alle gemeenten/provincies worden vergroot. De Raad is echter van mening dat hiermee dan wel erg eenzijdig op de onderlinge solidariteit van gemeenten/provincies een beroep zou worden gedaan om rijksmaatregelen gezamenlijk op te vangen. Als het Rijk vindt dat alle maatregelen doorgang moeten vinden, is in de hier bedoelde situatie een incidentele rijksbijdrage een adequaat middel om de acceptatie te vergroten en de gemeenten/provincies niet extra zwaar te belasten. Voor een incidentele bijdrage van het Rijk is vooral aanleiding indien de herverdeling voortvloeit uit bijzondere mutaties van de fondsen, zoals overheveling van specifieke uitkeringen, veranderingen in het eigen belastinggebied of uitlichtingen.

Indien het Rijk deze budgettaire consequentie niet wil dragen, zijn andere maatregelen ook mogelijk, zoals het bij een dreigende overschrijding van het herverdelingsbudget afzien van een nieuwe herverdelingsoperatie. Dit heeft tot gevolg dat structurele maatregelen die kunnen leiden tot een beter werkende overheid - toch de gedachte achter decentralisatie en overheveling - niet worden uitgevoerd vanwege overgangsproblemen. Daarbij zal het voor het Rijk nog lastig zijn te bepalen of de laatst toe te voegen herverdelingsoperatie moet worden opgeschort, of dat een van de al daarvoor besloten operaties alsnog moet wijken.

Naast het al of niet voldoende zijn van het herverdelingsbudget en de bijbehorende bestuurlijke opties voor het Rijk is het natuurlijk ook mogelijk dat een individuele gemeente/provincie enkele jaren achtereen meer dan de norm wordt gekort. Dit is dan een stevig signaal richting de rijksoverheid dat de wijzigingen in het rijksbeleid voor die gemeente/provincie budgettair slecht uitpakt. Dit kan, maar hoeft natuurlijk niet, tot heroverweging te leiden.

5.4

Afschaffen van de overgangsregeling per mutatie

Het voorgaande heeft nog een ander voordeel, namelijk dat het in het algemeen niet meer nodig is om voor iedere herverdelingsoperatie te bezien of een overgangsregeling

moet worden opgesteld. Door alle effecten te salderen en een grens te stellen aan de maximale jaarlijkse achteruitgang opteert de Raad in feite voor een continue algemeen geldende overgangsregeling.

Een afzonderlijke overgangsregeling is bij bijzondere situaties nog wel op haar plaats, bijvoorbeeld bij het afkopen van oude verplichtingen of een verrekening van bijzondere posities, zoals die zich voordeden bij de decentralisatie van de onderwijshuisvesting.

6.

Slotbeschouwing

Met zijn in het voorafgaande gepresenteerde voorstel betreffende het omgaan met herverdeeffecten denkt de Raad een oplossing aangedragen te hebben voor een aantal problemen bij de aanpassing van de verdeelstelsels. Zijn voorstel leidt ertoe dat de onzekerheidsmarges die gemeenten en provincies bij de meerjarenraming van de algemene uitkering uit hoofde van herverdelingen in acht moeten nemen in omvang beperkt worden.

Een ander voordeel is dat de besluitvorming rond afzonderlijke herverdeelmutaties eenvoudiger kan worden. De discussie kan namelijk beperkt blijven tot de structureel meest optimale aanpassing van het verdeelstelsel. Dat kan vervolgens ertoe leiden dat de kostenoriëntatie van de verdeelstelsels verzekerd blijft.

Een belangrijk element in zijn voorstel is het voor een meerjarige periode vaststellen van het maximum van de jaarlijkse achteruitgang van de uitkeringen. Nauw daaraan verbonden is het bepalen van de hoogte van de herverdelingsbudget. De Raad is in het voorafgaande uitgegaan van f 25,- voor de gemeenten en van f 3,50 voor de provincies. In bijlage 3 geeft de Raad op basis van de herverdeeffecten van twee operaties aan wat de norm van f 25,- zou hebben betekend. Uit dat voorbeeld - het gaat om de onderwijshuisvesting en de kinderopvang tezamen - blijkt dat de overgangsregeling vier jaar in beslag zou nemen en een herverdeelbudget van f 25 mln toereikend zou zijn. De in het voorafgaande voorgestelde omvang van het budget van een kwart percent van de algemene uitkering lijkt dan meer dan voldoende.

Teneinde de gevoeligheid van de hoogte van de norm voor de tijdsduur en de omvang van het budget aan te geven is in die bijlage ook aangegeven wat de effecten zouden zijn indien de norm zou zijn vastgesteld op f 10,- per inwoner. Hieruit blijkt dat zowel de hoogte van het budget alsook de lengte van de periode sterk toenemen.

Het voordeel van een lage norm is dat de jaarlijkse neerwaartse fluctuaties als gevolg van aanpassingen in de verdeling voor provincies en gemeenten beperkt blijven.

Nadelen zijn het grotere budget en het langdurig instandhouden van de afwijking van de kostenoriëntatie.

De Raad is van mening dat de keuze voor de hoogte het normbedrag en daarmee samenhangend de hoogte van het noodzakelijke herverdelingsbudget een politiek/bestuurlijke afweging vereist die moet aansluiten bij andere beslissingen die van belang zijn voor de financiële positie van gemeenten en provincies. De Raad denkt daarbij met name aan de besluitvorming betreffende de hoogte (van de accessen) van het provincie- en gemeentefonds.

Het moge namelijk duidelijk zijn dat gemeenten en provincies gemakkelijker in staat zijn neerwaartse aanpassingen van de algemene uitkering als gevolg van herverdelingen in hun begrotingen te kunnen inpassen indien de algemene accressen van de algemene uitkering hoger zijn. De Raad geeft u daarom in overweging om na een kabinetsformatie en de vaststelling daarbij van het meerjarig begrotingskader de hoogte van de hier bedoelde normen vast te stellen en het onderwerp te betrekken bij het overleg met VNG en IPO.

Raad voor de financiële verhoudingen,

, voorzitter

, secretaris

Bijlage 1

Aanpassing van de algemene uitkering per gemeente, uitgedrukt in totalen per inwoner

Grote vier	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Amsterdam	716000	1.522.329.878,29	2126,16
Rotterdam	597000	1.100.170.964,00	1842,83
's-Gravenhage	442159	813.141.141,10	1839,02
Utrecht	234000	393.264.874,83	1680,62
Totaal	1989159	3.828.906.858,22	Gemiddeld 1924,89

100.000 +	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Eindhoven	198500	241.257.992,31	1215,41
Tilburg	183849	221.137.187,06	1202,82
Groningen	169000	244.633.224,13	1447,53
Breda	157069	175.288.568,89	1116,00
Apeldoorn	152200	164.634.660,28	1081,70
Enschede	148250	170.006.230,72	1146,75
Haarlem	147000	194.120.830,60	1320,55
Nijmegen	147000	183.756.397,26	1250,04
Arnhem	136200	173.191.749,62	1271,60
Zaanstad	134200	147.637.707,53	1100,13
's-Hertogenbosch	127250	146.684.371,79	1152,73
Almere	126500	145.450.064,92	1149,80
Amersfoort	120600	133.234.506,18	1104,76
Maastricht	119137	137.888.706,23	1157,40
Dordrecht	118900	146.102.684,12	1228,79
Leiden	117644	152.843.342,70	1299,20
Zoetermeer	110037	118.540.196,20	1077,28
Haarlemmermeer	109800	106.704.648,60	971,81
Emmen	105225	108.369.394,81	1029,88
Zwolle	103000	117.266.505,37	1138,51
Ede	101727	107.380.793,02	1055,58
Totaal	2833088	3.336.129.762,34	Gemiddeld 1177,56

50.000 tot 100.000 inw.	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Heerlen	96100	109.282.505,63	1137,17
Delft	94725	121.698.805,56	1284,76
Alkmaar	93430	105.233.996,86	1126,34
Leeuwarden	89107	114.021.287,01	1279,60
Hilversum	82200	90.110.301,19	1096,23
Hengelo O	78340	85.300.720,78	1088,85
Amstelveen	77400	82.402.386,06	1064,63
Helmond	77170	84.159.062,78	1090,57
Schiedam	75200	95.723.597,33	1272,92
Vlaardingen	74550	84.418.189,46	1132,37
Roosendaal	73820	76.710.242,08	1039,15
Gouda	71920	83.696.314,84	1163,74
Spijkenisse	71901	73.707.031,61	1025,12
Deventer	70100	81.667.656,43	1165,02
Alphen aan den Rijn	68906	72.441.044,98	1051,30
Purmerend	67095	69.078.825,11	1029,57
Velsen	65982	65.742.991,27	996,38
Almelo	65325	75.560.331,32	1156,68
Venlo	64750	73.104.636,34	1129,03
Oss	64270	68.256.834,43	1062,03
Capelle aan den IJssel	63900	66.338.751,29	1038,17
Bergen op Zoom	63850	70.610.687,54	1105,88
Hoorn	62840	70.289.335,86	1118,54
Lelystad	60780	68.710.296,78	1130,48
Nieuwegein	60593	59.592.500,36	983,49
Den Helder	60139	64.662.495,83	1075,22
Zeist	59460	61.481.461,64	1034,00
Veenendaal	57500	57.290.962,93	996,36
Assen	55770	61.030.910,18	1094,33
Hoogeveen	52400	53.407.433,06	1019,23
Kerkrade	52350	53.359.938,44	1019,29
Oosterhout	52000	52.742.289,87	1014,27
Smallingerland	50900	54.998.543,14	1080,52
Totaal	2274773	2.506.832.367,99	Gemiddeld 1102,01

20.000 tot 50.000 inw.	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Sittard	49275	52.198.635,87	1059,33
Rijswijk	48156	55.167.282,56	1145,60
Weert	47713	51.115.163,62	1071,30
Barneveld	47020	47.014.356,16	999,88
Ridderkerk	46826	45.037.166,66	961,80
Doetinchem	45340	46.815.224,35	1032,54
Waalwijk	44750	44.299.678,25	989,94
Middelburg	44748	51.826.470,14	1158,19
Vlissingen	44700	51.345.498,88	1148,67
Rheden	44300	43.309.742,05	977,65
Roermond	43850	53.040.820,62	1209,60
Soest	43426	41.297.431,87	950,98
Zwijndrecht	42177	42.974.727,85	1018,91
Heusden	42025	38.843.007,61	924,28
Huizen	41977	40.652.192,77	968,44
Heerhugowaard	41900	43.658.826,40	1041,98
Landgraaf	41675	39.391.476,79	945,21
Veldhoven	41650	39.439.282,57	946,92
Noordoostpolder	41400	48.212.944,18	1164,56
Maarsse	41135	38.192.936,01	928,48
Katwijk	40700	36.730.260,64	902,46
Heerenveen	39750	43.543.824,32	1095,44
Voorburg	39400	40.449.958,82	1026,65
Harderwijk	38516	38.975.160,10	1011,92
Uden	38144	39.139.203,17	1026,09
Wijchen	37488	35.538.675,28	948,00
Woerden	37440	37.880.365,18	1011,76
Venray	37003	41.168.351,90	1112,57
Hellevoetsluis	36965	36.894.546,38	998,09
Zevenbergen	36900	36.022.036,02	976,21
Tiel	36350	39.130.858,20	1076,50
Heemskerk	36180	33.516.601,81	926,38
Etten-Leur	35800	35.698.909,53	997,18
Beverwijk	35734	38.332.189,78	1072,71
Hellendoorn	35615	34.900.045,31	979,93
Coevorden	35449	39.299.427,66	1108,62
Veghel	35100	35.609.212,15	1014,51
Hardenberg	35000	34.901.757,69	997,19
Leidschendam	34850	37.426.477,74	1073,93
Terneuzen	34711	38.524.451,11	1109,86

Goes	34550	38.574.396,78	1116,48
Zutphen	34050	39.168.499,51	1150,32
Geleen	34000	38.260.396,37	1125,31
De Ronde Venen	33900	31.169.529,04	919,46
Hoogezand-Sappemeer	33300	37.190.096,53	1116,82
Dronten	33287	36.157.767,53	1086,24
Epe	33260	32.922.184,55	989,84
Wageningen	33200	35.810.716,37	1078,64
Maassluis	33100	34.115.015,59	1030,67
Schouwen-Duiveland	33000	39.573.599,31	1199,20
Stadskanaal	33000	34.433.537,96	1043,44
Gorinchem	32750	38.552.445,99	1177,17
De Bilt	32500	30.218.424,82	929,80
Kampen	32407	36.209.301,24	1117,33
Renkum	32125	29.087.140,98	905,44
Houten	32082	32.255.779,72	1005,42
Deurne	32062	33.236.136,25	1036,62
Middenveld	31870	34.894.705,56	1094,91
Valkenswaard	31400	30.653.402,75	976,22
Tytsjerksteradiel	31250	29.941.090,53	958,11
Zuidlaren	31037	29.795.637,02	960,00
Bussum	30902	33.601.091,71	1087,34
Noordenveld	30900	31.681.298,42	1025,28
Oldenzaal	30822	30.460.647,06	988,28
Brunssum	30675	31.494.690,10	1026,72
Delfzijl	30250	35.242.422,63	1165,04
Sneek	30250	35.084.888,66	1159,83
Halderberge	29400	27.261.480,86	927,26
Meppel	29300	31.258.975,23	1066,86
Boxtel	29285	28.222.973,93	963,73
Papendrecht	28760	27.521.073,48	956,92
Veendam	28700	30.533.753,88	1063,89
Naaldwijk	28700	25.155.756,29	876,51
Winterswijk	28550	31.153.351,49	1091,19
Opsterland	28500	29.052.686,11	1019,39
Boxmeer	28500	28.942.412,16	1015,52
Raalte	28338	28.231.432,47	996,24
Bernheze	28300	25.708.846,09	908,44
Krimpen aan den IJssel	28240	25.969.601,58	919,60
Leusden	28100	25.185.177,97	896,27
Achtkarspelen	28050	26.529.235,02	945,78
Sint-Michielsgestel	27500	23.436.618,56	852,24

Geldrop	27455	25.462.121,94	927,41
Gemert-Bakel	27175	27.788.961,26	1022,59
Nijkerk	27040	26.235.057,87	970,23
Zevenaar	26960	25.948.208,71	962,47
Ermelo	26896	28.419.599,15	1056,65
Edam-Volendam	26800	25.530.878,69	952,64
Waddinxveen	26720	25.382.741,46	949,95
Skarsterlan	26553	28.028.997,77	1055,59
Stein	26500	23.506.784,87	887,05
Made	26480	23.485.557,91	886,92
Heemstede	26277	23.500.033,14	894,32
Wassenaar	26225	23.743.752,53	905,39
Rijssen	26100	24.803.580,99	950,33
Nunspeet	26000	25.482.799,43	980,11
Borger-Odoorn	25763	27.251.828,75	1057,79
Werkendam	25675	22.200.909,73	864,69
Uithoorn	25419	23.852.689,97	938,38
Vught	25300	24.416.188,64	965,07
Oisterwijk	25300	24.349.573,22	962,43
Ooststellingwerf	25125	27.430.337,74	1091,75
Noordwijk	25010	24.677.449,65	986,70
Best	24925	24.025.379,54	963,91
Weststellingwerf	24800	28.858.113,28	1163,63
Beuningen	24738	21.400.253,99	865,08
Barendrecht	24706	26.482.495,08	1071,91
Aa en Hunze	24631	26.381.766,35	1071,08
Culemborg	24550	25.842.789,74	1052,66
Baarn	24500	23.599.259,00	963,24
Duiven	24475	22.281.185,82	910,37
Dongeradeel	24450	27.405.318,62	1120,87
Dongen	24305	22.464.032,13	924,26
Leiderdorp	24000	22.977.372,12	957,39
Sliedrecht	23960	23.715.652,17	989,80
Gilze-Rijen	23803	21.774.785,55	914,79
Haaksbergen	23730	23.820.038,07	1003,79
Geldermalsen	23710	23.805.079,34	1004,01
Cuijk	23700	23.227.878,73	980,08
Diemen	23647	24.722.204,39	1045,47
Voorst	23610	22.863.019,94	968,36
IJsselstein	23560	21.852.923,07	927,54
Tholen	23500	23.472.402,12	998,83
Nuenen c.a.	23419	19.853.784,91	847,76
De Wolden	23123	24.406.625,31	1055,51

Voorschoten	23010	20.106.170,74	873,80
Langedijk	23000	19.641.169,99	853,96
Steenbergen	22900	23.382.464,81	1021,07
Wijk bij Duurstede	22900	20.464.932,26	893,67
Wierden	22870	21.276.135,03	930,31
Castricum	22850	21.027.947,65	920,26
Losser	22800	21.015.866,10	921,75
Loon op Zand	22550	20.036.024,77	888,52
Aalsmeer	22500	21.165.688,52	940,70
Goirle	22470	19.830.774,73	882,54
Steenwijk	22400	24.190.476,91	1079,93
Schijndel	22375	21.197.954,94	947,39
Putten	22350	21.665.788,90	969,39
Rucphen	22325	20.345.383,96	911,33
Borne	22274	20.017.606,92	898,70
Oldebroek	22259	19.868.100,18	892,59
Veere	22100	23.152.672,89	1047,63
Lisse	21925	19.941.835,52	909,55
Oud-Beijerland	21900	19.187.140,00	876,13
Borsele	21800	21.338.643,87	978,84
Laarbeek	21700	19.543.543,66	900,62
Elburg	21600	19.567.621,55	905,91
Brummen	21445	20.714.416,28	965,93
Heiloo	21280	18.899.532,80	888,14
Geertruidenberg	20933	20.002.736,78	955,56
Hendrik-Ido-Ambacht	20800	18.209.065,75	875,44
Leerdam	20796	21.327.565,61	1025,56
Hillegom	20670	18.647.882,01	902,17
Gendringen	20650	20.388.147,03	987,32
Woensdrecht	20620	19.812.415,11	960,83
Stede Broec	20600	19.565.618,79	949,79
Meerssen	20495	17.215.962,60	840,01
Reimerswaal	20400	20.464.050,26	1003,14
Nieuwerkerk a/d IJssel	20322	18.277.745,07	899,41
Franekeradeel	20300	23.305.362,08	1148,05
Pijnacker	20268	22.162.846,14	1093,49
Cranendonck	20250	19.730.818,80	974,36
Oegstgeest	20170	18.089.696,67	896,86
Zundert	20000	20.679.355,15	1033,97
Monster	20000	17.038.900,62	851,95
Totaal	4864762	4.870.689.870,24	Gemiddeld 1001,22

10.000 tot 20.000 inw.	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Dantumadeel	19854	18.834.890,06	948,67
Wisch	19850	20.413.956,13	1028,41
Vriezenveen	19850	18.260.809,82	919,94
Tubbergen	19775	18.923.037,64	956,92
Tegelen	19550	18.907.205,09	967,12
Horst	19500	20.527.853,95	1052,71
Rijnwoude	19456	17.015.821,21	874,58
Hulst	19400	21.281.760,89	1097,00
Vleuten-De Meern	19300	20.024.783,92	1037,55
Vianen	19300	18.600.643,26	963,76
Bodegraven	19250	18.170.468,22	943,92
Groesbeek	19250	17.443.351,88	906,15
Bunschoten	19250	16.394.591,57	851,67
Helden	19150	19.574.226,43	1022,15
Binnenmaas	19000	16.638.463,84	875,71
Echt	18950	19.830.875,52	1046,48
Bladel	18900	18.533.082,06	980,59
's-Gravenzande	18900	16.624.100,95	879,58
Lochem	18850	20.418.232,00	1083,20
Lichtenvoorde	18793	18.200.070,37	968,45
Winschoten	18790	21.223.326,69	1129,50
Aalten	18700	19.361.568,32	1035,38
Leek	18690	18.514.156,44	990,59
Haren	18670	17.875.889,55	957,47
Driebergen-Rijsenburg	18417	16.825.946,45	913,61
Bergh	18318	17.973.233,32	981,18
Eersel	18300	16.739.487,38	914,73
Westerveld	18231	21.022.026,52	1153,09
Heerde	18200	17.076.123,87	938,25
Someren	18090	18.092.241,38	1000,12
Valkenburg aan de Geul	18060	16.563.203,10	917,12
Boarnsterhim	18050	18.542.202,97	1027,27
Zuidhorn	18007	17.020.669,49	945,23
Weesp	18000	18.506.417,12	1028,13
West Maas en Waal	17900	16.881.747,44	943,11
Alblasserdam	17900	16.620.751,33	928,53
Oostburg	17850	21.401.403,97	1198,96
Bergeyk	17829	17.520.522,67	982,70
Waterland	17800	16.527.334,33	928,50
Hardinxveld-Giessendam	17620	16.070.128,23	912,04
Dalfsen	17500	17.665.998,26	1009,49

Oirschot	17470	17.654.564,69	1010,56
Beek	17335	15.431.932,76	890,22
Schagen	17313	16.393.717,42	946,90
Sint-Oedenrode	17032	15.979.954,82	938,23
Rhenen	16980	15.868.078,54	934,52
Gennep	16900	17.919.636,70	1060,33
Bemmel	16900	14.540.264,43	860,37
Bloemendaal	16789	14.142.203,77	842,35
Nuth	16724	14.233.581,03	851,09
Naarden	16700	16.140.941,21	966,52
Didam	16675	15.575.384,01	934,06
Elst	16660	15.339.660,65	920,75
Enkhuizen	16600	20.232.423,93	1218,82
Middelharnis	16500	16.075.550,86	974,28
Ommen	16495	18.991.030,18	1151,32
Eibergen	16486	17.223.181,42	1044,72
Eemsmond	16230	19.019.444,66	1171,87
Druten	16200	15.304.407,91	944,72
Westervoort	16200	13.623.440,27	840,95
Berkel en Rodenrijs	16100	15.991.701,23	993,27
Nederweert	16000	16.828.897,40	1051,81
Waalre	16000	13.511.490,69	844,47
Albrandswaard	15940	15.027.260,67	942,74
Asten	15932	15.896.348,98	997,76
Vlagtwedde	15925	18.875.604,98	1185,28
Brielle	15795	15.027.597,84	951,41
Huissen	15570	13.250.815,96	851,05
Wymbritseradiel	15500	16.136.869,96	1041,09
Zandvoort	15500	15.117.382,88	975,32
Heeze-Leende	15360	14.941.609,42	972,76
Harlingen	15300	18.353.624,93	1199,58
Noordwijkerhout	15285	13.376.309,75	875,13
Staphorst	15250	15.488.177,33	1015,62
Wateringen	15250	12.087.702,65	792,64
Urk	15225	12.947.973,73	850,44
Zeewolde	15200	17.767.206,30	1168,90
Heumen	15180	13.344.099,19	879,06
Avereest	14925	14.989.852,31	1004,35
Boskoop	14880	13.506.482,96	907,69
Nederlek	14875	13.130.077,94	882,69
Den Ham	14850	13.884.074,02	934,95
Wormerland	14835	12.845.495,41	865,89
Harenkarspel	14750	13.297.727,34	901,54

Sassenheim	14729	12.867.286,00	873,60
Born	14720	13.471.331,70	915,17
Slochteren	14635	15.002.487,33	1025,11
Son en Breugel	14600	13.368.760,47	915,67
Hilvarenbeek	14470	14.598.922,15	1008,91
Alkemade	14435	12.749.753,98	883,25
Rijnsburg	14430	12.330.664,56	854,52
IJsselmuiden	14380	13.059.452,70	908,17
Scheemda	14250	14.593.370,35	1024,10
Landerd	14200	13.743.368,82	967,84
Bergen NH	14200	13.097.479,68	922,36
Giessenlanden	14110	12.851.756,24	910,83
Bunnik	14100	11.597.840,51	822,54
Breukelen	14033	13.677.123,61	974,64
Haaren	14030	12.271.089,93	874,63
Winsum	14000	13.649.938,65	975,00
Schinnen	13981	11.528.198,34	824,56
Woudrichem	13971	12.479.358,76	893,23
Westvoorne	13900	13.842.388,28	995,86
Margraten	13850	12.130.811,72	875,87
Maasbracht	13765	12.323.961,49	895,31
Rozenburg	13750	11.373.146,08	827,14
Menaldumadeel	13690	12.349.195,92	902,06
Montfoort U	13635	11.762.729,65	862,69
Anna Paulowna	13575	13.659.563,88	1006,23
Zederik	13474	12.809.468,77	950,68
Bergen L	13375	13.158.855,59	983,84
Texel	13325	20.305.014,39	1523,83
Lopik	13250	13.085.810,39	987,61
Wester-Koggenland	13225	12.312.043,00	930,97
Pekela	13220	13.702.606,56	1036,51
Gorssel	13200	12.721.862,54	963,78
Beesel	13200	12.672.845,77	960,06
Voerendaal	13125	10.886.601,15	829,46
Susteren	13060	11.739.416,58	898,88
Valburg	13000	11.273.747,13	867,21
Reeuwijk	12930	11.761.953,56	909,66
Kollumerland en Nwkrui	12920	13.238.255,57	1024,63
Maasbree	12750	11.697.300,57	917,44
Cromstrijen	12675	11.443.859,32	902,87
Bernisse	12640	10.965.132,57	867,49
Reusel-De Mierden	12420	12.566.498,07	1011,80

Goor	12400	12.181.257,47	982,36
Denekamp	12370	12.581.205,59	1017,07
Brederwiede	12327	13.269.040,50	1076,42
Grave	12320	11.561.200,07	938,41
Appingedam	12300	13.584.793,31	1104,45
Voorhout	12294	10.000.857,28	813,47
Menterwolde	12200	11.929.573,45	977,83
Ouder-Amstel	12163	11.390.576,95	936,49
Axel	12110	12.839.116,69	1060,21
Wieringermeer	12109	14.440.782,23	1192,57
Lemsterland	12100	13.620.528,14	1125,66
Schoonhoven	11953	11.772.792,93	984,92
Eijsden	11950	10.075.777,65	843,16
Laren	11878	10.459.339,53	880,56
Heythuysen	11875	11.671.772,16	982,89
Simpelveld	11807	9.822.125,67	831,89
Hattem	11700	10.525.809,73	899,64
Wunseradiel	11650	13.543.181,33	1162,50
Grootegast	11500	11.349.949,30	986,95
Sint-Anthonis	11465	12.779.671,31	1114,67
Egmond	11441	10.611.163,12	927,47
Aalburg	11430	10.198.137,76	892,23
Zijpe	11380	12.937.324,25	1136,85
Maasdonk	11380	9.944.983,70	873,90
Niedorp	11335	10.631.323,13	937,92
Zelhem	11257	11.619.890,57	1032,24
Nieuwkoop	11166	9.796.666,67	877,37
Doesburg	11150	11.652.235,53	1045,04
Ambt Montfort	11150	10.271.077,31	921,17
Zaltbommel	11125	11.552.889,21	1038,46
Loppersum	11076	11.580.998,88	1045,59
De Lier	11050	9.546.447,15	863,93
Kapelle	11025	10.593.690,90	960,88
Neede	11010	10.686.838,34	970,65
Mill en Sint Hubert	11000	10.671.774,37	970,16
Goedereede	10992	12.659.746,07	1151,72
Uitgeest	10980	9.287.297,67	845,84
De Marne	10949	13.354.986,75	1219,74
Rijnwaarden	10934	9.550.478,81	873,47
Neerijnen	10875	10.385.008,32	954,94
Vaals	10865	10.213.119,96	940,00
Jacobswoude	10850	9.277.780,17	855,09
Woudenberg	10826	9.660.556,82	892,35

Lingewaal	10710	10.119.239,07		944,84
Opmeer	10700	10.017.613,01		936,23
Kesteren	10670	8.858.762,91		830,25
Bedum	10600	10.277.345,28		969,56
Littenseradiel	10592	10.933.074,57		1032,20
Roerdalen	10500	9.723.406,91		926,04
Nijefurd	10459	13.674.170,48		1307,41
Diepenveen	10450	9.386.959,85		898,27
Landsmeer	10400	9.034.421,26		868,69
Korendijk	10350	9.413.685,91		909,53
Borculo	10300	10.331.810,77		1003,09
Noorder-Koggenland	10300	9.616.209,77		933,61
Buren	10270	9.346.631,87		910,09
Leeuwarderadeel	10250	9.797.424,27		955,85
Schipluiden	10216	9.496.130,43		929,54
Mierlo	10120	8.906.569,07		880,10
Doorn	10117	9.465.984,88		935,65
Bergschenhoek	10114	10.574.649,89		1045,55
Oostflakkee	10076	10.154.175,05		1007,76
Het Bildt	10030	11.338.714,29		1130,48
Zevenhuizen-Moerkapelle	10000	8.942.595,02		894,26
Totaal	2742835	2.654.170.980,41	Gemiddeld	967,67

5.000 tot 10.000 inw.	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Bleiswijk	9950	9.143.044,47	918,90
Blaricum	9880	8.154.689,01	825,37
Haelen	9850	9.025.251,39	916,27
Vlist	9830	9.499.095,91	966,34
Oudewater	9800	10.240.486,27	1044,95
Marum	9690	9.609.395,35	991,68
Gaasterlan-Sleat	9665	11.413.117,32	1180,87
Nootdorp	9622	10.637.148,29	1105,50
Graafstroom	9557	8.873.371,95	928,47
Liesveld	9500	8.957.232,83	942,87
Drechterland	9480	8.565.189,37	903,50
Bellingwedde	9450	10.736.777,74	1136,17
Nieuw-Lekkerland	9440	7.746.175,89	820,57
Maasdriel	9430	8.634.082,03	915,60
Maartensdijk	9420	8.036.484,65	853,13
Bolsward	9400	10.751.879,90	1143,82
's-Graveland	9400	7.769.021,84	826,49
Olst	9377	9.091.845,36	969,59
Alphen-Chaam	9343	9.715.522,60	1039,87
Strijen	9339	8.673.770,82	928,77
Ubbergen	9325	8.198.541,09	879,20
Weerselo	9300	9.208.628,95	990,18
Bergambacht	9245	8.643.770,10	934,97
Ter Aar	9205	7.788.249,73	846,09
Scherpenzeel	9180	7.866.728,07	856,94
Warnsveld	9130	8.329.816,38	912,36
Groenlo	9127	9.087.332,29	995,65
Boekel	9060	9.112.280,27	1005,77
Arcen en Velden	9050	8.542.108,83	943,88
Loosdrecht	8948	7.845.653,02	876,81
Ferwerderadeel	8800	9.418.919,09	1070,33
Hoewelaken	8800	7.276.349,26	826,86
Holten	8765	8.801.929,01	1004,21
's-Gravendeel	8750	7.706.392,05	880,73
Genemuiden	8740	8.288.247,08	948,31
Sas van Gent	8700	9.746.268,90	1120,26
Dinxperlo	8675	7.981.578,46	920,07
Zoeterwoude	8600	8.116.896,27	943,83
Ravenstein	8600	7.936.887,46	922,89
Heteren	8600	7.171.750,80	833,92

Onderbanken	8575	7.080.448,42	825,71
Swalmen	8500	7.929.762,27	932,91
Oostzaan	8500	7.311.165,91	860,14
Vorden	8450	8.481.580,89	1003,74
Loenen	8450	7.125.205,57	843,22
Wieringen	8426	8.304.723,23	985,61
Heel	8400	7.910.690,86	941,75
Hengelo Gld	8385	8.146.159,75	971,52
Roggel en Neer	8363	8.102.929,29	968,90
Beemster	8340	8.325.031,05	998,21
Wervershoof	8340	8.289.361,10	993,93
Nieuwleusen	8305	7.831.640,95	943,00
Eemnes	8305	7.159.376,70	862,06
Ouderkerk	8272	7.474.156,79	903,55
Abcoude	8067	6.931.002,81	859,18
Harmelen	8041	6.788.984,33	844,30
Ruurlo	8020	7.953.755,51	991,74
Heino	8000	7.515.998,59	939,50
Dirksland	7900	7.874.403,71	996,76
Gulpen	7900	6.995.189,42	885,47
Witterm	7842	6.903.226,71	880,29
Hontenisse	7800	8.314.545,55	1065,97
Lienden	7700	6.963.555,93	904,36
Wognum	7700	6.806.070,95	883,91
Moordrecht	7571	6.691.176,01	883,79
Hasselt	7525	7.388.244,52	981,83
Mook en Middelaar	7500	6.345.184,42	846,02
Wijhe	7494	7.210.371,89	962,15
Amerongen	7400	6.672.950,87	901,75
Stad Delden	7380	6.330.363,51	857,77
Venhuizen	7360	7.424.537,30	1008,77
Meerlo-Wanssum	7350	7.081.588,35	963,48
Medemblik	7330	8.989.909,48	1226,45
Gendt	7270	6.329.442,11	870,62
Leersum	7250	6.571.066,67	906,35
Ten Boer	7225	6.881.114,79	952,40
Sevenum	7150	7.394.181,38	1034,15
Reiderland	7054	8.816.214,48	1249,82
Markelo	7054	7.995.040,87	1133,41
Brakel	7030	6.447.531,10	917,15
Liemeer	6965	6.495.337,60	932,57
Noord-Beveland	6910	8.591.545,17	1243,35

Muiden	6870	6.003.626,84	873,89
Kerkwijk	6820	5.978.754,54	876,65
Echteld	6725	6.143.143,21	913,48
Maasland	6703	6.083.730,54	907,61
Grubbenvorst	6700	6.820.417,87	1017,97
Wehl	6700	6.203.428,70	925,88
Schoorl	6675	6.667.331,92	998,85
Maurik	6626	6.147.514,94	927,79
Lith	6560	6.376.090,26	971,96
Sluis-Aardenburg	6505	9.293.082,26	1428,61
Gramsbergen	6350	6.546.432,48	1030,93
Limmen	6324	5.127.422,02	810,79
Andijk	6300	6.380.823,99	1012,83
Obdam	6270	5.208.301,48	830,67
Graft-De Rijk	6125	4.977.428,11	812,64
Zeevang	6100	5.679.502,86	931,07
Baarle-Nassau	6060	7.981.481,66	1317,08
Hunsel	5985	5.524.236,87	923,01
Maarn	5904	5.264.709,48	891,72
Millingen aan de Rijn	5850	4.863.106,81	831,30
Meijel	5675	5.491.022,71	967,58
IJsselham	5490	6.681.810,89	1217,09
Ambt Delden	5425	6.764.053,27	1246,83
Belfeld	5400	4.799.683,83	888,83
Warmond	5315	4.726.575,04	889,29
Haarlemmerliede Spaarnw	5271	4.937.662,28	936,76
Bathmen	5250	4.705.490,28	896,28
Nederhorst den Berg	5195	4.089.000,64	787,10
Bennebroek	5100	4.239.254,38	831,23
Totaal	873695	834.221.797,07	Gemiddeld 954,82

0 tot 5.000 inw.	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Schermer	4960	5.001.077,34	1008,28
Akersloot	4850	3.853.599,67	794,56
Steenderen	4835	5.145.239,17	1064,17
Terschelling	4802	8.745.599,01	1821,24
Angerlo	4670	4.157.217,82	890,20
Hummelo en Keppel	4501	4.397.160,97	976,93
Ootmarsum	4500	3.903.711,96	867,49
Ammerzoden	4465	3.822.111,25	856,02
Zwartsluis	4430	4.184.500,20	944,58
Hedel	4325	3.874.690,43	895,88
Dodewaard	4260	3.742.565,32	878,54
Kessel	4150	4.123.642,71	993,65
Renswoude	4020	3.685.270,90	916,73
Valkenburg ZH	3575	2.924.903,46	818,15
Heerjansdam	3538	2.809.091,11	793,98
Ameland	3450	7.048.561,38	2043,06
Rossum	3200	3.006.040,26	939,39
Diepenheim	2775	2.790.791,65	1005,69
Thorn	2634	2.603.093,54	988,27
Broekhuizen	1950	1.831.711,91	939,34
Heerewaarden	1267	1.220.839,38	963,57
Rozendaal	1170	1.498.920,66	1281,13
Vlieland	1160	3.136.470,03	2703,85
Schiermonnikoog	1000	3.094.384,33	3094,38
Totaal	84487	90.601.194,46	Gemiddeld 1072,37

Uit de algemene uitkering zijn de volgende onderdelen geëlimineerd:

- Het vaste bedrag
- Verfijning riolering
- Verfijning monumenten
- De OZB-waarde (woningen en niet-woningen)
- Het cluster bijstand
- Verfijning gemeentelijke herindeling (aflopende uitkering, startbijdrage en wachtgelden)
- Gewenningsbijdrage herindeling
- De suppletieuitkering
- De aanvullende uitkering
- De integratieuitkering onderwijshuisvesting

Bijlage 2

Aanpassing van de algemene uitkering per provincie, uitgedrukt in totalen en per inwoner.

Naam provincie	inwoners	AU aangepast	per inwoner
Groningen	558.124	120.061	215,12
Friesland	615.045	158.945	258,43
Drenthe	460.817	101.260	219,74
Overijssel	1.057.944	206.196	194,90
Gelderland	1.886.109	352.261	186,77
Utrecht	1.079.428	128.038	118,62
Noord-Holland	2.474.754	396.911	160,38
Zuid-Holland	3.344.695	465.340	139,13
Zeeland	368.426	89.332	242,47
Noord-Brabant	2.304.094	342.805	148,78
Limburg	1.136.199	181.805	160,01
Flevoland	281.472	106.521	378,44
Totaal	15.567.107	2.649.475	Gemiddeld 170,20

De algemene uitkering aan de provincies is geschoond door de volgende maatstaven te elimineren:

- vast bedrag voor iedere provincie
- opbrengst per opcenten Motorrijtuigenbelasting
- correctie voor invoering FVW.

Dit leidt tot een gemiddelde uitkering per inwoner aan de provincies van *f* 170 per inwoner met een behoorlijke variatie.

Bijlage 3

Effecten van het maximum van de jaarlijkse achteruitgang in de praktijk

Teneinde een indruk te geven hoe een norm voor de jaarlijkse maximale achteruitgang in de praktijk zou kunnen uitwerken, worden in deze bijlage twee normen gehanteerd. In het eerste voorbeeld bedraagt de norm de door de Raad voorgestelde *f* 25,-- per inwoner. In het tweede voorbeeld is de norm scherper gesteld en wel op *f* 10,-- per inwoner. Deze normen zijn toegepast op enige recente herverdelingsoperaties. Voor de gemeenten is gekeken naar het cumulatieve effect van de overhevelingen van de gelden voor kinderopvang en die van de decentralisatie van de onderwijshuisvesting. Dit betrof toen 625 gemeenten.

Bij de twee genoemde operaties bedroeg het over te hevelen bedrag bijna *f* 2 miljard, hetgeen zeer omvangrijk is.

Voorbeeld 1:

norm bedraagt *f* 25,-- per inwoner

De twee operaties hadden tezamen het volgende herverdelingsresultaat uitgedrukt per inwoner.

Negatief effect van	aantal jaren in de overgangsregeling bij een norm van <i>f</i> 25 per inwoner	aantal gemeenten
<i>f</i> 25 tot <i>f</i> 50	1	31
<i>f</i> 50 tot <i>f</i> 75	2	9
<i>f</i> 75 tot <i>f</i> 100	3	2
<i>f</i> 100 tot <i>f</i> 125	4	<u>1</u>
		43

De overgangsbijdragen voor deze 43 gemeenten zouden de volgende bedragen hebben gevergd:

jaar 1 *f* 23,3 mln
jaar 2 *f* 10,1 mln
jaar 3 *f* 4,6 mln
jaar 4 *f* 1,7 mln

Voorbeeld 2:

Norm bedraagt f 10,-- per inwoner

De twee operaties hadden tezamen het volgende herverdelingsresultaat uitgedrukt per inwoner.

Negatief effect van	aantal jaren in de overgangsregeling bij een norm van f 10 per inwoner	aantal gemeenten
f 10 tot f 20	1	49
f 20 tot f 30	2	24
f 30 tot f 40	3	17
f 40 tot f 50	4	5
f 50 tot f 60	5	4
f 60 tot f 70	6	4
f 70 tot f 80	7	2
f 80 tot f 90	8	1
f 90 tot f 100	9	1
f 100 tot f 110	10	0
f 110 tot f 120	11	<u>1</u>
		108

De overgangsbijdragen voor deze 108 gemeenten zouden de volgende bedragen hebben geveerd:

jaar 1	f 54,2 mln
jaar 2	f 28,7 mln
jaar 3	f 19,4 mln
jaar 4	f 13,6 mln
jaar 5	f 10,1 mln
jaar 6	f 7,4 mln
jaar 7	f 5,3 mln
jaar 8	f 4,0 mln
jaar 9	f 2,8 mln
jaar 10	f 1,7 mln
jaar 11	f 0,6 mln

Bijlage 4

Voorbeelden van de werking van het voorstel van de Raad:

Enkele voorbeelden van de alternatieve methode

Uitgangspunten van de methode:

- Alle voordeelgemeenten krijgen direct in het jaar van invoering de extra middelen.
- De nadeelgemeenten krijgen direct in het jaar van invoering de korting te verwerken, tenzij de (gecumuleerde) effecten per saldo betekenen dat zij door de norm zakken van bijvoorbeeld f 25 per inwoner.

Voorbeeld 1

Basis:

- Er zijn twee gemeenten A en B met 100.000 inwoners, hetgeen een norm betekent van f 2,5 mln voor (gecumuleerde) negatieve herverdelingen.
- Er vindt een herverdeling plaats van gemeente A aan gemeente B ad f 3 mln.

jaar 1:

gemeente A: ontvangt f 3 mln

gemeente B: korting f 2,5 mln, zijnde de norm; de ontbrekende f 0,5 mln wordt incidenteel uit het herverdelingsbudget gefinancierd

jaar 2:

gemeente A: niets

gemeente B: korting f 0,5 mln.

Conclusie: gemeente A heeft direct in jaar 1 zijn voordeel en gemeente B heeft 2 jaar de tijd gekregen om de gehele korting ad f 3 mln te verwerken.

Voorbeeld 2

Basis:

- Er is een gemeente met 100.000 inwoners, hetgeen een norm betekent van f 2,5 mln voor (gecumuleerde) negatieve herverdelingen.
- Er vinden drie overhevelingen in hetzelfde jaar plaats met de volgende nadelige herverdeeleffecten voor deze gemeente:

overheveling 1 f 3 mln

overheveling 2 f 3 mln

overheveling 3 f 1 mln

Totaal f 7 mln.

Dit levert de volgende staffel op:

	jaarkorting	gecumuleerde korting	t.l.v.
	herverdelingsbudget		
	uitkering		
jaar 1	f 2,5 mln	f 2,5 mln	f 4,5 mln
jaar 2	f 2,5 mln	f 5 mln	f 2 mln
jaar 3	f 2 mln	f 7 mln	-----

Voorbeeld 3

Basis:

- Er is een gemeente met 100.000 inwoners, hetgeen een norm betekent van f 2,5 mln voor (gecumuleerde) negatieve herverdelingen.
- Er vinden drie overhevelingen in hetzelfde jaar plaats met de volgende herverdeeleffecten voor deze gemeente:
  - overheveling 1 f 4 mln voordelig
  - overheveling 2 f 5 mln nadelig
  - overheveling 3 f 2 mln nadelig
  - Totaal f 3 mln nadelig.

Dit levert de volgende staffel op:

	jaarkorting	gecumuleerde korting	uitkering t.l.v.
	herverdelingsbudget		
jaar 1	f 2,5 mln	f 2,5 mln	f 0,5 mln
jaar 2	f 0,5 mln	f 3 mln	-----

Voorbeeld 4

Basis:

- Er is een gemeente met 100.000 inwoners, hetgeen een norm betekent van f 2,5 mln voor (gecumuleerde) negatieve herverdelingen.
- Er vinden drie overhevelingen in jaar 1 plaats met de volgende herverdeeleffecten voor deze gemeente:
  - overheveling 1 f 4 mln voordelig
  - overheveling 2 f 5 mln nadelig
  - overheveling 3 f 2 mln nadelig
  - Totaal f 3 mln nadelig.
- Er vindt in jaar 2 nog een herverdeling plaats met f 5 mln nadeel.

Daarmee komt het totale nadeel uit op f 8 mln in twee jaar.

Dit levert de volgende staffel op:

	jaarkorting	gecumuleerde korting	uitkering t.l.v.
	herverdelingsbudget		
jaar 1	f 2,5 mln	f 2,5 mln	f 0,5 mln
jaar 2	f 2,5 mln	f 5 mln	f 3 mln
jaar 3	f 2,5 mln	f 7,5 mln	f 0,5 mln
jaar 4	f 0,5 mln	f 8 mln	-----

Voorbeeld 5

Basis:

- Er is een gemeente met 100.000 inwoners, hetgeen een norm betekent van *f* 2,5 mln voor (gecumuleerde) negatieve herverdelingen.
  - Er vinden drie overhevelingen in jaar 1 plaats met de volgende herverdeeleffecten voor deze gemeente:
    - overheveling 1 *f* 4 mln voordelig
    - overheveling 2 *f* 5 mln nadelig
    - overheveling 3 *f* 2 mln nadelig
    - Totaal *f* 3 mln nadelig.
  - Er vindt in jaar 2 nog een herverdeling plaats met *f* 5 mln nadeel.
  - Er vindt in jaar 3 nog een herverdeling plaats met *f* 1 mln voordeel.
- Daarmee komt het totale nadeel uit op *f* 7 mln in drie jaar.

Dit levert de volgende staffel op:

	jaarkorting	gecumuleerde korting	uitkering t.l.v.
	herverdelingsbudget		
jaar 1	f 2,5 mln	f 2,5 mln	f 0,5 mln
jaar 2	f 2,5 mln	f 5 mln	f 3 mln
jaar 3	f 2 mln	f 7 mln	-----